

8. Юданов А.Ю. Конкуренция: Теория и практика / А.Ю. Юданов. – М.: АКАЛИС, 96. – 272 с.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аксель Ебаланке, студент

Науковий керівник: Ачкасова Л.М., к. е. н, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній Університет

В економіці підприємства в найзагальнішому вигляді ефективність означає результативність господарської діяльності, співвідношення між досягнутими результатами і витратами живої і матеріалізованої праці. Рівень ефективності характеризує рівень розвитку продуктивних сил і є найважливішим показником розвитку економіки. На підприємстві витрати мають форму основного і оборотного капіталу, а кінцеві результати - форму прибутку. Таким чином, показник економічної ефективності дає уявлення про те, якою ціною підприємство отримує прибуток. Зіставлення витрат і результатів використовується в практиці обґрунтування господарських рішень.

Етика ефективності передбачає поєднання з одного боку створення найбільшої цінності для своїх клієнтів, з другого - прибутковості для власників, а з третього - можливості для самореалізації і зростання в поєднанні з привабливою зарплатою для співробітників.

Ефективність виробництва являє собою комплексне відбиття кінцевих результатів використання всіх ресурсів виробництва за певний проміжок часу. Вона характеризує підвищення продуктивності праці, найбільш повне використання виробничих потужностей, сировинних і матеріальних ресурсів, досягнення найбільших результатів при найменших витратах.

Оцінка економічної ефективності проводиться шляхом зіставлення результатів виробництва з витратами.

Під результатами виробництва розуміють його корисний кінцевий результат у вигляді матеріалізованого результату процесу виробництва, що вимірюється обсягом продукції в натуральній і вартісній формах та економічного ефекту діяльності підприємства, який включає не тільки кількість виготовленої продукції, а й охоплює її споживчу вартість.

Кінцевим результатом виробничо-господарської діяльності підприємства за певний проміжок часу є чиста продукція, тобто новостворена вартість, а кінцевим фінансовим результатом комерційної діяльності - прибуток.

Вимірювання ефективності виробництва передбачає встановлення критерію економічної ефективності, який повинен бути єдиним для всіх ланок економіки - від підприємства до народного господарства в цілому. Таким чином загальним критерієм економічної ефективності виробництва є зростання продуктивності суспільної праці.

На рівні підприємства формою єдиного критерію ефективності його діяльності може слугувати максимізація прибутку.

Ефективність виробництва знаходить конкретне кількісне вираження у взаємозалежній системі показників, що характеризують ефективність використання основних елементів виробничого процесу. Система показників економічної ефективності виробництва повинна відповідати наступним принципам:

- забезпечувати взаємозв'язок критерію і системи конкретних показників ефективності виробництва;
- визначати рівень ефективності використання всіх видів, застосовуваних у виробництві ресурсів;
- забезпечувати вимір ефективності виробництва на різних рівнях управління;
- стимулювати мобілізацію внутрішньовиробничих резервів підвищення ефективності виробництва.

З урахуванням зазначених принципів визначена наступна система показників ефективності виробництва [1].

а) узагальнюючі показники:

- виробництво чистої продукції на одиницю витрат ресурсів;
- прибуток на одиницю загальних витрат;
- рентабельність виробництва;
- витрати на 1 гривню товарної продукції;
- частка приросту продукції за рахунок інтенсифікації виробництва;
- народногосподарський ефект використання одиниці продукції;

б) показники ефективності використання праці (персоналу):

- темп зростання продуктивності праці;
- частка приросту продукції за рахунок збільшення продуктивності праці;
- абсолютне і відносне вивільнення працівників;

- коефіцієнт використання корисного фонду робочого часу;
- трудомісткість одиниці продукції;
- зарплатоємність одиниці продукції.

в) показники ефективності використання виробничих фондів:

- загальна фондівдача;
- фондівдача активної частини основних фондів;
- рентабельність основних фондів;
- фондомісткість одиниці продукції;
- матеріаломісткість одиниці продукції;
- коефіцієнт використання найважливіших видів сировини і

матеріалів;

г) показники ефективності використання фінансових коштів:

- оборотність оборотних коштів;
- рентабельність оборотних коштів;
- відносне вивільнення оборотних коштів;
- питомі капітальні вкладення (на одиницю приросту потужності

або продукції);

- рентабельність капітальних вкладень;
- термін окупності капітальних вкладень і ін.

Рівень економічної ефективності в промисловості залежить від різноманіття взаємопов'язаних факторів. Для кожної галузі промисловості внаслідок її техніко-економічних особливостей характерні специфічні фактори ефективності.

Все різноманіття чинників зростання ефективності можна класифікувати за трьома ознаками:

1) за джерелами підвищення ефективності (зниження трудо-, матеріало-, фондо- і капіталомісткість виробництва продукції, раціональне використання природних ресурсів, економія часу і підвищення якості продукції);

2) за основними напрямками розвитку і вдосконалення виробництва (прискорення науково-технічного прогресу, підвищення техніко-економічного рівня виробництва; вдосконалення структури виробництва, впровадження організаційних систем управління; вдосконалення форм і методів організації виробництва та ін.);

3) за рівнем реалізації в системі управління виробництвом, в залежності від якого чинники поділяються на внутрішні (освоєння нових видів продукції; механізація і автоматизація; впровадження прогресивної технології і новітнього обладнання і ін.) та зовнішні (вдосконалення галузевої структури виробництва, державна

економічна і соціальна політика, формування ринкових відносин та інші фактори).

При оцінці ефективності необхідно розрізняти критерій і показники.

Показники економічної ефективності дають уявлення про те, ціною яких витрат ресурсів досягається економічний ефект. Тобто з їх допомогою вимірюється рівень ефективності виробничо-господарської діяльності.

Виміряти за допомогою одного показника рівень ефективності неможливо, оскільки він складається під впливом багатьох чинників, часом протидіючих один одному. Тому серед усієї сукупності показників прийнято виділяти один, найбільш повно характеризує рівень ефективності, який має не тільки кількісну, але і якісну визначеність. Такий показник в економіці прийнято називати критерієм.

В якості критерію можуть виступати різні показники: на рівні підприємства - максимальний прибуток на одиницю ресурсів; в масштабі національної економіки - максимальний ВВП на одиницю спожитих ресурсів.

Іноді поняття «критерій» і «показник» вживаються як синоніми. Такий підхід не можна назвати обґрунтованим. Справа в тому, що результат виробничо-господарської діяльності або здійснення тих чи інших організаційних, технічних, економічних та інших заходів може бути виражений якісно і кількісно, тобто має якісну і кількісну визначеність. Якісна сторона виробничого результату відбивається критерієм, а кількісна - показниками ефективності.

Показники ефективності, кількісно виражають будь-який критерій, розрізняються між собою за повнотою, з якої вони характеризують ефективність. Так, показник продуктивності живої праці є локальним по відношенню до показника продуктивності сукупної праці, він охоплює лише частину сфери функціонування праці.

Таким чином, ефективність є багатогранною категорією. Її дослідження торкається багатьох аспектів, про які йшла мова в статті.

Література.

1. Эффективность производства, ее сущность, экономические и социальные показатели. Режим доступа: https://pidruchniki.com/15660212/politekonomiya/effektivnost_proizvodstva_suschnost_ekonomicheskie_sotsialnye_pokazateli